

PRITARTA

Ignalinos rajono savivaldybės  
tarybos 2020 m. rugpjūčio 27 d.  
sprendimu Nr. T-198

PATVIRTINTA

Ignalinos r. Didžiasalio „Ryto“  
gimnazijos direktoriaus 2020 m.  
rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. V-28

**IGNALINOS R. DIDŽIASALIO „RYTO“ GIMNAZIJOS  
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA**

**TURINYS**

I. Bendrosios nuostatos.....	3
II. Ikmokyklinio ugdymo principai.....	4
III. Tikslas ir uždaviniai .....	5
IV. Ugdymo turinys, metodai ir priemonės .....	5
V. Ugdymo pasiekimai ir jų vertinimas .....	24
VI. Naudota literatūra ir informacijos šaltiniai.....	26

## I. BENDROSIOS NUOSTATOS

**Švietimo teikėjo pavadinimas:** Ignalinos r. Didžiasalio „Ryto“ gimnazija.

**Teisinė forma:** biudžetinė įstaiga.

**Grupė:** bendrojo ugdymo mokykla.

**Tipas:** gimnazija.

**Adresas:** Agarinio g. 10, Didžiasalis, LT-30154 Ignalinos r. sav.;

Dūkšto skyrius: Vilniaus g. 53, Dūkštas, LT-30262, Ignalinos r. sav.;

Naujojo Daugėlišio skyrius: Mokyklos g. 7, Naujojo Daugėlišio k., Naujojo Daugėlišio sen., LT-30290 Ignalinos r. sav.

Gimnazija savo veiklą grindžia Vaiko teisių konvencija, Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija, Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos švietimo ir kitais įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos norminiais aktais, Ignalinos rajono savivaldybės tarybos sprendimais, Ignalinos rajono savivaldybės administracijos Švietimo ir kultūros skyriaus vedėjo įsakymais, gimnazijos nuostatais ir kitais teisės aktais.

Programa skirta pedagogams bei tėvams, besidomintiems ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymu(si).

Programa gali būti atnaujinama ir tobulinama, atsižvelgiant į vaikų pasiekimų vertinimo rezultatus, poreikius, tėvų lūkesčius ir pageidavimus, pedagogų pastebėjimus ir rekomendacijas.

Programa parengta vadovaujantis pagrindiniais ikimokyklinį ugdymą reglamentuojančiais teisės aktais bei norminiais dokumentais, pedagoginės bei metodinės literatūros šaltiniais.

### **Vaikai ir jų poreikiai.**

Gimnazijos Dūkšto skyriuje pagal ikimokyklinio ugdymo programą ugdomi vaikai nuo 2 metų amžiaus iki kol pradeda ugdytis pagal skyriuje vykdomą priešmokyklinio ugdymo programą. Grupę lanko vaikai ne tik iš Dūkšto miesto, bet ir aplinkinių kaimų, iš gretimų seniūnijų kaimų. Statistika ir pastarųjų metų patirtis rodo, kad nemažėja vaikų iš socialiai remtinų šeimų, nepalankioje socialinėje aplinkoje augančių vaikų dalis. Opi ir bedarbystės problema. Nemažai daliai vaikų reikalinga švietimo pagalbos specialistų pagalba. Dūkšto seniūnijoje gyvena įvairių tautybių žmonės, todėl ateina vaikų iš daugiakalbės aplinkos. Tai įtakoja kalbos mokymosi ypatumus, lemia tradicinius ir kultūrinius skirtumus.

Naujojo Daugėlišio skyriuje programa skirta 2–5 metų vaikams. Ji orientuota į vaiko poreikių tenkinimą: poreikį žaisti, judėti (2–4 m.), kurti, pažinti, eksperimentuoti (5 m.); kaimo vaikų poreikį bendrauti su bendraamžiais, poreikį kalbėti gimtąja tarpe, pažinti Daugėlišio seniūnijos apylinkes ir jos žmones, sužinoti apie savo krašto etnines vertybes, kiekvieno vaiko individualius poreikius.

### **Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas.**

Su grupe dirba pedagogas, turintis reikalavimus atitinkantį išsilavinimą. Pedagogui talkina auklėtojo padėjėjas. Gimnazijos pedagogai kvalifikuoti, kompetentingi, gebantys keistis, nuolat besimokantys, ieškantys naujovių ir jas įgyvendinantys. Gimnazijoje dirba švietimo pagalbos specialistai: socialinis pedagogas, logopedas, specialusis pedagogas ir sveikatos priežiūros specialistas.

### **Tėvų, globėjų ir vietos bendruomenės poreikiai.**

Tėvai pageidauja, kad būtų tenkinami vaikų saugumo, emociniai, socialiniai, saviraiškos poreikiai, kad vaikai gerai pasirengtų mokyklai. Todėl pagrindinė jungtinės ikimokyklinio ugdymo grupės paskirtis – padėti šeimai ugdyti vaiką: tinkamai prižiūrėti, kaupti bendravimo patirtį ir tobulinti įgūdžius, dalyvauti renginiuose, skirtuose tautinių tradicijų puoselėjimui, gamtosaugai, kultūriniam švietimui, pasirengti mokyklai, ugdyti savarankiškumą, teikti specialiąją pagalbą ir visapusiškai ugdytis.

Remiantis nuostata, kad šeimos dalyvavimas yra svarbiausia sąlyga stiprinant ir plečiant vaikų ugdymą grupėje, atsižvelgiama į namuose įdiegtus pomėgius bei žinias. Šeima yra pirmasis vaiko mokytojas. Šeimoje susiformuoja požiūris į žmones, aplinką, pasaulį ir save jame. Namai ir šeima formuoja vaiko įpročius, nuostatas, vertybes, kurios gali būti geros ir puoselėtinės (arba koreguojamos). Pedagogai ir tėvai turi tapti ugdymo proceso partneriais.

Mokykla yra atvira vietos bendruomenės poreikiams bei tradicijoms dalyvaudama

bendruomenės renginiuose, šventėse.

### **Požiūris į vaiką ir jo ugdymą.**

Ikimokyklinio ugdymo programos turinį sudaro humanistinė filosofija, atsižvelgiant į vaiko unikalumą, poreikius ir užtikrinant saugumą, saviraiškos puoselėjimą.

Vaikystė – tai asmenybės psichinių, dvasinių ir fizinių galių formavimosi laikotarpis. Tai gražiausias ir dažnai geriausias žmogaus gyvenimo laikotarpis, kupinas emocijų, ieškojimų ir atradimų, neužmirštamų minučių ir įspūdžių. Kiekvienas vaikas – unikali asmenybė, kuri geriausiai vystosi tada, kai pati renkasi kaupimo būdą. Todėl kiekvienam vaikui suteikiama pasirinkimo laisvė. Jis turi galimybę rinktis veiklą pagal savo poreikius, interesus bei nuotaiką. Tai laikotarpis, kuriame itin ryškus natūralus žmogaus siekis būti laisvam ir savarankiškam savo mintimis, veiksmais, jausmais.

Visokeriopiai skatinama ankstyvoji vaikų draugystė, gebėjimas dirbti grupelėmis, kooperuotis, bendradarbiauti, veikti bendrai ir individualiai, vyresnieji skatinami globoti mažuosius, jaunesniojo amžiaus vaikai mokosi iš vyresniųjų draugų.

Susitarimas tarp vaikų ir suaugusiųjų bei kartu kuriamos taisyklės padeda formuoti atsakomybės jausmą. Skatinamas aktyvus vaiko dalyvavimas visose veiklose, palaikoma jo iniciatyva, išklausa vaiko nuomonė. Tėvai ir pedagogai turi saugoti savitos vaikystės vertybes, puoselėti asmens unikalumą ir jo norą tobulėti.

## **II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI**

Vaikų ugdymas(is) pagal ikimokyklinio ugdymo programą Ignalinos r. Didžiasalio „Ryto“ gimnazijoje grindžiamas šiais principais:

**Demokratiškumo.** Skatinama lygiavertė vaiko ir suaugusiojo partnerystė ir sąveika, kai ugdytojas orientuojasi į vaiką kaip į asmenybę. Šeimos ir mokyklos sąveika grindžiama tėvų ir auklėtojų iniciatyvų derinimu, partnerystės plėtojimu, tėvų pedagoginiu švietimu. Vaikams sudaroma galimybė kritiškai mąstyti, rinktis sau įdomią veiklą, elgtis savarankiškai, laikytis grupėje susikurtų taisyklių.

**Humaniškumo.** Kiekvienas vaikas gerbiamas kaip asmenybė, pripažįstama teisė būti skirtingam, atsižvelgiama į vaiko poreikius, interesus, tėvų lūkesčius.

**Tautiškumo.** Gaivinamos ir puoselėjamos tradicinės kultūros vertybės, pabrėžiant rytų aukštaičių etninį savitumą.

**Sveikatingumo.** Vaikui ugdoma nuostata savarankiškai laikytis asmens higienos, aktyvios veiklos, poilsio ir maitinimosi ritmo, pratinama saugoti savo ir kitų fizinę ir psichinę sveikatą, švarinti aplinką, saugiai jaustis ir elgtis artimiausioje aplinkoje.

**Individualizavimo.** Atsižvelgiama į kiekvieno vaiko išsivystymo lygį, patirtį, jo ugdymosi poreikius ir galimybes, individualumą sąlygojančius veiksnius: šeimos kultūrą, tradicijų įvairovę, vaiko amžiaus ypatumus, lytį, charakterį, pažinimo stilių, pomėgius, vaiko savęs vertinimą, specialiuosius ugdymosi poreikius ir priežastis.

**Diferencijavimo.** Ugdymo procesas grindžiamas visapusišku amžiaus ypatumų žinojimu, atsižvelgiama į vaiko ar vaikų grupės ugdymo(si) poreikius. Ugdymo tikslai diferencijuojami ir individualizuojami. Sudaromos palankios ugdymo(si) sąlygos vaikams, turintiems ypatingų poreikių (gabiems, turintiems specialius poreikius, socialiai ar pedagogiškai apleistiems ar kt.). Ugdymo priemonės diferencijuojamos pagal poreikių reikmes.

**Tęstinumo.** Siekiama, kad glaudžiai bendradarbiaujant su šeima vaikai sėkmingai pereitų nuo ugdymo(si) šeimoje prie ugdymo(si) pagal ikimokyklinio, vėliau ir priešmokyklinio ugdymo programas, atsižvelgiant į vaikų įgytą patirtį ir gebėjimus bei jo ugdymo(si) perspektyvą.

**Grižtamojo ryšio.** Skatinamas šeimos ir auklėtojų keitimasis informacija apie vaiko ugdymą(si), nuolatinis ugdymo proceso vertinimas, auklėtojo veiklos refleksija padedanti analizuoti vaikų pasiekimus ir inspiruojanti kokybinius pokyčius. Tėvų ir pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas grindžiamas pasitikėjimu, abipuse pagarba bei dėmesiu.

**Konfidencialumo.** Garantuojama, kad apie vaiko ugdymo(si) pasiekimus ir jų vertinimą informacija nebus viešinama. Apie vaiko ugdymą(si) ir jo vystymą(si) tėvams ir su vaiku dirbantiems specialistams informacija bus teikiama individualiai.

### III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

**Programos tikslas** – atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas, padedančias ikimokyklinio amžiaus vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės, socialinius, pažintinius poreikius.

#### Uždaviniai:

1. Padėti atsiskleisti individualiems vaikų poreikiams ir gebėjimams, pritaikant ir įgyvendinant ugdymo(si) turinį;
2. Saugoti ir stiprinti vaiko fizinę ir psichinę sveikatą, ugdyti sveikos ir saugios gyvenamosios įgūdžius, tenkinti judėjimo poreikį;
3. Užtikrinti sėkmingą vaiko socializaciją, ugdant socialinius – emocinius įgūdžius ir puoselėjant jo patirtį, įgytą šeimoje ir mokykloje;
4. Sudaryti galimybes patirti pažinimo džiaugsmą, aktyviai tyrinėjant supančią aplinką, plėtojant gamtosaugą, ekologinį supratingumą;
5. Suteikti laisvę vaikui ir jo kūrybai, skatinant saviraišką, plėtojant individualius gebėjimus, atskleidžiant jo unikalumą;
6. Užtikrinti pozityvią, pasitikėjimu ir pagarba grįstą vaiko, pedagogo, kitų specialistų ir tėvų ar globėjų sąveiką, padėti fiziškai ir psichologiškai atsistatyti ir socialiai integruotis vaikams iš socialinę riziką patiriančių šeimų;
7. Puoselėti vaiko tautinį identitetą, rūpintis tradicinių kultūros vertybių saugojimu ir puoselėjimu.

### IV. UGDYMO TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS

Programoje sąlyginai išskiriamos penkios kompetencijų grupės, kurios sudaro ikimokyklinio ugdymo pagrindą, tačiau visos kompetencijos yra glaudžiai tarpusavyje susijusios ir dažnai iš dalies persipina. Vienos kompetencijos raida veikia ir yra veikiama kitų kompetencijų raidos, todėl būtina atsižvelgti į kiekvieną kompetenciją:

1. socialinę kompetenciją sudaro šios tarpusavyje glaudžiai susijusios ugdymo sritys: vaiko santykiai su suaugusiaisiais ir santykiai su bendraamžiais, emocijų suvokimas ir raiška, savireguliacija ir savikontrolė, savivoka ir savigarba;
2. sveikatos kompetenciją apima kasdienio gyvenimo įgūdžiai, fizinis aktyvumas;
3. pažinimo kompetenciją sudaro aplinkos pažinimas, skaičiavimas ir matavimas, tyrinėjimas, problemų sprendimas;
4. komunikavimo kompetenciją sudaro sakytinė kalba ir rašytinė kalba;
5. meninė kompetencija sietina su menine raiška ir estetiniu suvokimu;
6. mokėjimas mokytis, kūrybiškumas, iniciatyvumas ir atkaklumas integruojami į visas penkias kompetencijų grupes.

Ugdymo turinys įgyvendinamas kryptingai, parenkamas visai grupei orientuojantis į bendrus grupę lankančių vaikų poreikius bei kompetencijas ir pritaikomas pagal individualius gebėjimus, atsižvelgiant į vaikų ugdymo pasiekimus. Planuojant ugdymą, vadovaujama į vaiko ugdymosi rezultatus orientuotą atvirąją ugdomosios veiklos planavimą. Iš pedagogo vaikai sulaukia kryptingo ir tikslingo ugdymo(si) pasiūlymų, o patys vaikai eina ten, kur veda jų poreikiai, interesai, vaizduotė, patirtis. Pastebėjus, kad vaikui kilo sumanymas, jis palaikomas, padedama išplėtoti idėją, problemą ir ją išspręsti, ieškoti naujų, dar neišbandytų sprendimo būdų.

Programos tikslas ir uždaviniai bus įgyvendinti taikant aktyvius ugdymo metodus, kurie padės skatinti vaiko smalsumą, domėjimąsi, norą tyrinėti, aiškintis, interpretuoti, laiduojantys gerą emocinę atmosferą, skatinantys nebijoti klysti, leidžiantys kiekvienam vaikui patirti sėkmę:

1. Žaidimas – pagrindinė veikla pažinti save ir aplinkinius, supančią aplinką, tenkinti savo svarbiausius poreikius, lavinti protinius gebėjimus. Žaisdami vaikai išgyvena įvairius vaidmenis, išreiškia emocijas, kuria įvairias situacijas.

2. Ugdymo(si) skatinimas, sukuriant tinkamą aplinką – pedagogai sukuria grupėje jaukias erdves vaikų veiklai, skatina vaikus susikurti vietos žaidimams, pripažįstama vaiko teisė rinktis veiklą, žaidimus, būdus, veiklai tinkančius žaislus, priemones.

3. Diskusija – problemos, reiškinių aptarimas, minčių, idėjų išsakymas, išklausant kito nuomonę, konfliktų sprendimas. Sudaroma galimybė vaikui spręsti visus su juo susijusius gyvenimo klausimus: aplinkos kūrimo, veiklos planavimo. Pedagogas įsiklauso į vaiko mintis, kartu su vaiku mąsto ir sprendžia įvairias problemas, aiškinasi reiškinius, jų esmę ir kt.

4. Projektas – teorinė-praktinė veikla, plėtoti turimai patirčiai ir kompetencijai. Skatina aktyvesnį šeimos dalyvavimą, padeda rasti naujų ugdymo turinio įgyvendinimo priemonių.

5. Stebėjimas, eksperimentas, tyrinėjimas – pagilina ugdytinių žinias, ugdo gebėjimą pritaikyti jas, aiškinant natūralius procesus ir reiškinius.

6. Pažintinės-educacinės ekskursijos, išvykos – padeda turtinti vaikų pažintinę patirtį, plėsti akiratį, susipažinti su aplinka, įgyti socialinių įgūdžių, patirti naujų išpūdžių.

7. Situacinis-spontaniškas ugdymas – kūrybinė vaiko ir pedagogo sąveika, kai atsižvelgiama į vaikų siūlymus ir idėjas. Vaiko spontaniška veikla gerbiama ir laikoma vertinga patirtimi, ugdymui panaudojamos netikėtos situacijos, išplėtojami vaiko inicijuoti pokalbiai, žaidimai.

8. IKT taikymas ugdymo procese: vaizdo medžiagos stebėjimas ir analizavimas, kompiuterinių programų ir žaidimų naudojimas.

Ugdymo aplinka aprūpinta įvairiomis priemonėmis, skatinančiomis vaiko aktyvumą, norą pažinti, stebėti, kurti, tyrinėti, ieškoti, atrasti, bendrauti ir bendradarbiauti. Erdvės vaikų veiklai ir priemonės išdėstytos orientuojantis į tematiką, vaikų interesus, žadina savaiminį veiklos pasirinkimą bei perėjimą nuo vienos veiklos rūšies prie kitos. Ugdymo organizavimas išplečiamas į įvairias įstaigos bendrąsias vidaus ir lauko erdves.

Ugdymo(si) priemonės atitinka vaikų amžių, individualius gebėjimus, skatina kaupti patirtį kiekvienoje ugdymo(si) srityje, yra tikslingos, veiksmingos, higieniškos, saugios ir funkcionalios, padeda tenkinti svarbiausius poreikius (emocinius, judėjimo, pažinimo), skatina vaiko savarankiškumą ir aktyvumą.

<b>Socialinė kompetencija</b>	
<b>UGDYMO(SI) SRITIS. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS</b>	
<i>Vertybines nuostatas.</i> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.	
<i>Bendrieji gebėjimai.</i> Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.	
<b>Pasiekimai</b>	<b>Ugdymo gairės</b>
Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jaučiasi saugus. Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus. Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju.	Organizuojamos šeimos dienos grupėje. Kviečiami tėvai dalyvauti grupės veikloje. Dėl vaikų ugdymo, išvykų, švenčių ir kt. tariamasi su vaikais bei jų tėvais. Klausomasi vaikų, skatinami pasakyti savo norus, sumanymus, idėjas, padedama juos įgyvendinti. Padedama vaikams laikytis tvarkos, kontroliuojant savo elgesį. Kviečiami į grupę vaikams įdomūs žmonės, organizuojama jiems įdomi veikla.
Dažniausiai laikosi sutartų taisyklių, suaugusiojo prašymų, pasiūlymų. Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar įstaigos kieme.	Vaikai įsitraukia į žaidimus, atlieka įvairius vaidmenis, palaikomi jų sumanymai, analizuojami klausimai, padedantys plėtoti žaidimą.

	Kalbama su vaikais apie tai, kuo naudingos elgesio taisyklės, apie tinkamą bendravimą su tėvais, broliais ir seserimis.
Geranoriškai, mandagiai bendrauja su suaugusiais. Tariai, diskutuoja su jais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusio nuomonę.	Skatinama geranoriškai bendrauti. Kartu su vaikais sudaroma dienotvarkė, kartu kuriamos elgesio grupėje taisyklės. Skatinama vaikus išsakyti savo nuomonę įvairiais klausimais. Aiškinamasi bendravimo taisyklių su nepažįstamais.
<b>UGDYMO(SI) SRITIS. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS</b>	
<i>Vertybines nuostatas.</i> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais. <i>Bendrieji gebėjimai.</i> Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	
<b>Pasiekimai</b>	<b>Ugdymo gairės</b>
Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą). Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą	Padedama atstumtiesiems įsitraukti į žaidimus. Siūloma įvairios veiklos apie bendruomenę, žmones, jų veiklą, panašumus ir skirtumus. Stiprinamas tinkamas, draugiškas vaikų elgesys. Draugiškam bendradarbiavimui naudojamas smėlio laikrodis, susitarimams išspręsti, laukiant savo eilės gauti norimą žaislą.
Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas savo sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. Tikslingai atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu. Paprąšius kitam vaikui, duoda pažaisti savo žaislu arba žaidžia juo paeiliui. Gali padėti kitam vaikui. Pats randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos.	Paskatinama vaikus aiškintis, kas yra gerai, o kas blogai. Kartu su vaikais kuriamos taisyklės, susitarimai, pasiryžtant jų laikytis. Pasiūloma veiklų komandiniam darbui. Siūloma įvairios veiklos, turinčių vaiko patirtį apie bendruomenę, žmones, jų veiklą, panašumus ir skirtumus. Pagiriama pastiprinant tinkamą, draugišką vaikų elgesį. Tarpininkaujama vaikams ieškant išeičių konfliktoje situacijoje.
Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja. Taikiai diskutuoja, tariasi, derasi su kitais vaikais dėl žaidimų sumanymų ir veiklos. Dalijasi žaislais ir kovoja už kitų teisę žaisti paeiliui. Siekdamas rasti kompromisą, įsitraukia į derybų procesą. Susitaria dėl visiems priimtino elgesio.	Sudaroma galimybė vaikams gauti naujų įspūdžių, galinčių praturtinti jų žaidimus. Aiškinama koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl. Skatinama suvokti savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems. Kartu su vaikais kuriamos taisyklės, susitarimai, pasiryžtant jų laikytis. Siūlomos veiklos, kurių metu skatinamas vaikų bendradarbiavimas. Kalbama, žiūrimi filmukai, skaitomos istorijos apie draugus ir draugystę.
<b>UGDYMO(SI) SRITIS. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA</b>	
<i>Vertybines nuostatas.</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.	

<i>Bendrieji gebėjimai.</i> Atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atsiliepia į kito jausmus (užjaučia, padeda).	
<b>Pasiekimai</b>	<b>Ugdymo gairės</b>
Pradedama suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza. Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus, reaguoja (pvz.: stengiasi paguosti, padėti). Pavadina pagrindines emocijas – rimtas, liūdnas, linksmas. Pasiūlyti žaidimų, skatinančių tyrinėti ar imituoti kitų žmonių nuotaiką. Skatinti pastebėti bendraamžių savijautą.	Paskatinama kasdien po kelis kartus žymėti savo nuotaiką, parenkant ją atitinkantį nuotaikų veidelį. Skaitomos knygeles apie jausmus ir jų išraišką. Įsijaučiama į kito savijautą vaidinant, inscenizuojant. Vaikai paskatinami žodžiais išreikšti įvairius jausmus, kilusius skirtingose situacijose.
Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jos kilo. Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla (pakviečia žaisti nuliūdusį vaiką, kurio į žaidimą nepriėmė kiti). Pradedama kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia.	Pasiūloma žaidimų, kuriuose vaikas būtų skatinamas išreikšti savo jausmus: emocijas reikšti dainuojant, piešiant, šokant, komentuoti jausmų paveikslėlius. Skaitomos „Jausmų knygeles“, žaidžiami vaidmenų žaidimus, įsijaučiant į kito savijautą. Tarpininkaujama, kai vaikai išreiškia sunkius jausmus. Skaitomi įvairūs tekstai kuo ryškiau intonuojant, išryškinant veikėjų veiksmus, poelgius, jų nuotaikas.
Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis. Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradedama kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.	Paskatinama samprotauti, kas pradžiugino, kas nuliūdino ar papiktino, kodėl? Skatinama žaisti bendrus žaidimus, kuriuose reikia suprasti kitą ir geranoriškai bendradarbiauti. Aptariama su vaikais, ką galima daryti, kai kas nors erzina kitą, atima žaislus, suduoda, kai kyla nesutarimai, kokias rasti išeitis.
<b>UGDYMO(SI) SRITIS. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ</b>	
<i>Vertybines nuostatas.</i> Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį. <i>Bendrieji gebėjimai.</i> Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus.	
<b>Pasiekimai</b>	<b>Ugdymo gairės</b>
Pradedama valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz.: ramioje aplinkoje džiaugsmą reiškia santūriau). Nuolat primenant, laikosi grupėje ir žaidimų metu numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes.	Susitariama su vaikais, kad atbėgtų pasitarti su auklėtoju, kai jaučiasi įskaudinti ar nežino išeities sudėtingoje situacijoje. Parūpinama grupėje žaislų ir priemonių, kurie padeda vaikui suvaldyti emocijas. Sudaromos paprastos kasdienės elgesio grupėje taisyklės, kuriose matytųsi ir vaikų atsakomybė. Pastebimos vaiko pastangos laikytis tvarkos ir susitarimų. Taikomi paskatinimo, pagyrimo, loginių pasekmių metodai, padedant mokytis kontroliuoti emocijų raišką. Siūloma žaisti žaidimus, padedančius mokytis spręsti



	konfliktines situacijas ir rasti tinkamą išeičių.
<p>Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais.</p> <p>Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes.</p> <p>Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių.</p> <p>Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros.</p>	<p>Įkuriamos grupėje ramybės erdvės, judančių švieselių įrenginiai, muzikos klausymosi per ausines vietos su minkštais žaislais.</p> <p>Pasirūpinama, kad būtų žaislų, kurie padeda vaikui suvaldyti emocijas: muzikinių dėžučių, grojančių, švilpiančių vilkelių ir pan.</p> <p>Skatinamos vaiko pastangos pačiam spręsti problemas ir nesutarimus, ieškoti taikių išeičių, keliant problemų sprendimą skatinančius klausimus: „Kaip galima išspręsti šią problemą? Kas atsitiks, jeigu padarysime taip.“</p> <p>Leidžiama vaikui pačiam spręsti problemas, neskubėti patarinėti, nurodinėti.</p> <p>Pasakojamos istorijos arba žaidžiami žaidimai, kurių veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus.</p>
<p>Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų.</p> <p>Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį.</p> <p>Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi.</p> <p>Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.</p> <p>Pats taiko įvairesnius nusiramavimo, atsipalaidavimo būdus – pastovi prie akvariumo su žuvytėmis, klauso pasakos, naudodamasis ausinėmis.</p>	<p>Padedama vaikui išreikšti savo jausmus bei nusiraminti, jį išklausant, su juo žaidžiant.</p> <p>Skaitomos M. Molickos „Terapinės pasakos“ ir kalbama apie tinkamas išeičius konfliktinėse situacijose.</p> <p>Padedama įvardyti sudėtingus jausmus: nusivylimą, nerimą, pavydą.</p> <p>Leidžiama vaikams žaisti kovos žaidimus, bet stebima, ar nėra ribų peržengimo ženklų, nustatomos ribos, aiškinamasi su vaikais skirtumus tarp kovinių žaidimų ir peštynių tikrovėje.</p>
<p><b>UGDYMO(SI) SRITIS. SAVIVOKA IR SAVIREGULIACIJA</b></p>	
<p><i>Vertybines nuostatas. Save vertina teigiamai.</i></p> <p><i>Bendrieji gebėjimai.</i> Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.</p>	
<b>Gebėjimai</b>	<b>Ugdymo gairės</b>
<p>Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį.</p> <p>Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo.</p> <p>Mano, kad yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina.</p>	<p>Pasiūloma veiklos tyrinėjimams: „Kas aš esu?“, „Mano kūnas“, „Žmonių panašumai ir skirtumai“, „Mano ir kitų pomėgiai“, „Mano ir kitų jausmai“.</p> <p>Vaikai paskatinami kalbėti apie tai, ko auklėtojas nematė, nuoširdžiai domimasi ir klausinėjama apie jų išpūdžius, jausmus.</p>
<p>Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo:</p> <p>atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė).</p> <p>Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus.</p> <p>Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo.</p>	<p>Kalbama su vaiku apie jo praeitį, dabartį, ateitį.</p> <p>Pasiūlomos veiklos tyrinėjimams: „Mano kūnas, pomėgiai, norai, gebėjimai praeityje, dabar, ateityje“.</p> <p>Žaidžiami žaidimai, kuriuose vaikas vaizduoja tai save, tai ką nors kitą, save praeityje arba ateityje.</p> <p>Kalbama su vaikais apie jų šeimas, tėvelių darbus, šventes, organizuojamos šeimos dienos darželyje, išvykos į darbovietes.</p> <p>Grupėje siūloma turėti vaiko šeimos, grupės nuotraukų albumus.</p>

<p>Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę.</p> <p>Geba daryti įtaką kitam, atsakingai pasirinkti ir priimti sprendimus.</p> <p>Savo gebėjimus ir save vertina teigiamai.</p> <p>Save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę.</p> <p>Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai.</p> <p>Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.).</p>	<p>Paskatinami samprotauti apie save, savo pomėgius, veiklą:</p> <p>Kas? Kada? Ką? Kur? Kaip? Su kuo? Kur buvai? Su kuo buvai? Ką mėgsti veikti? Pasiūloma idėjų savęs, šeimos, kitų žmonių, jų grupių, Tėvynės tyrinėjimams.</p> <p>Pristatomi vaiko ir tėvų pomėgiai vakaronėse, parodose ir kt.</p> <p>Skatinami pokalbiai, diskusijos apie fizines savybes, pomėgius ir elgesio savybes, šeimą, grupę, Tėvynę.</p> <p>Vaikai skatinama pozityviai reaguoti į savo klaidas, sąmoningai suklysti, pademonstruojant, kaip galima juoktis iš savo apsirikimų.</p> <p>Pasiūloma idėjų veiklai, skatinančiai tyrinėti kitų palankumo ir nepalankumo vaikui ženklus, aiškinamasi palankumo ir nepalankumo priežastis.</p>
<b>Sveikatos kompetencija</b>	
<p><b>UGDYMO(SI) SRITIS. KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI</b></p> <p><i>Vertybines nuostatas.</i> Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.</p> <p><i>Esminiai gebėjimai.</i> Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.</p>	
<b>Gebėjimai</b>	<b>Ugdymo gairės</b>
<p>Valgo gana tvarkingai. Primenamas po valgio skalauja burną.</p> <p>Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves.</p> <p>Padedą suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą.</p> <p>Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs.</p> <p>Padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus.</p> <p>Padedamas plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą.</p> <p>Priminus čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį.</p> <p>Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė.</p> <p>Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų.</p>	<p>Primenama, kad vaikai valgytų neskubėdami.</p> <p>Su vaikais kalbama apie tai, kad labai svarbu pusryčius, pietus, vakarienę valgyti tuo pačiu metu.</p> <p>Žaidžiant vaikai mokomi atskirti pagrindines produktų grupes – pieną, mėsą, vaisius, daržoves.</p> <p>Prieš valgant vaikai įtraukiami į stalo padengimo veiklą, siekiama, kad stalai būtų serviruojami pagal taisykles, patiekalus atitinkančiais indais.</p> <p>Kalbama su vaikais, kodėl reikia plauti vaisius, daržoves, uogas, sudaryti sąlygas mokytis praktiškai juos nuplauti.</p> <p>Rekomenduojama tėvams apmokyti vaikus patogiais ir lengvai apmokyjamais drabužiais. Primenant eiliškumą, vaikai skatinami savarankiškai apsirengti ir nusirengti, tvarkingai susidėti drabužius.</p> <p>Vaikai mokomi taisyklingai plautis ir šluostytis rankas, praustis ir šluostytis veidą.</p> <p>Primenama, kad čiaudint ar kosint būtina prisidengti burną ir nosį, kad naudotųsi nosinaite.</p> <p>Skatinama sutvarkyti žaislus, su kuriais žaidė, įvairiai motyvuojant, padedant.</p> <p>Naudojamos vaizdines priemones apie saugų elgesį.</p> <p>Rodomi mokomieji filmukai. Organizuojamos saugaus elgesio veiklos (viktoriai, pramogos, išvykos), kviečiami medicinos darbuotojai, gaisrininkai.</p>
<p>Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojami stalo įrankiais.</p> <p>Domisi, koks maistas sveikas ir naudingas.</p> <p>Serviruoja ir tvarko stalą, padedamas suaugusiojo.</p>	<p>Rodoma, kaip taisyklingai naudoti stalo įrankius.</p> <p>Patraukliomis formomis kalbama apie pieno, mėsos, vaisių ir daržovių naudą.</p> <p>Pasakojama apie per didelio saldumynų kiekio žalą organizmui.</p> <p>Primenama, kad sudėtų ne tik gerai matomus žaislus, bet ir</p>

<p>Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą.</p> <p>Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą.</p> <p>Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus. Priminus stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai.</p>	<p>tuos, kurie yra po stalu, lova, spintele ir kt.</p> <p>Skatinamas vaikų savarankiškumas.</p> <p>Pasiūloma vaikams tvarkantis apsirengti specialiais vaikiškais darbo drabužiais.</p> <p>Kartu su vaikais organizuojami projektai apie saugų vaikų elgesį.</p>
<p>Valgo tvarkingai. Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki.</p> <p>Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika, vieną kitą – kurio vartojimą reikėtų riboti.</p> <p>Savarankiškai serviuoja ir tvarko stalą.</p> <p>Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus.</p> <p>Suaugusiųjų padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus.</p> <p>Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą.</p> <p>Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą.</p> <p>Savarankiškai ar priminus laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių.</p> <p>Stebint suaugusiajam saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriais įrankiais.</p> <p>Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus.</p> <p>Priminus stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai.</p>	<p>Kartu su vaikais aptariama, kodėl žmogus valgo. Prašoma vaikų pasakoti, ką jie dažniausiai valgo pusryčiams, pietums ir vakarienei, diskutuojama, kurie iš jų vartojamų produktų yra naudingiausi jų augimui ir gerai savijautai.</p> <p>Naudojama vaizdinė medžiaga, žaidžiant mokomasi atskirti naudingą ir bevertį maistą.</p> <p>Organizuojami įvairių kūrybinių darbų (piešinių, inscenizacijų ir t. t.) kūrimai, jais skatinama pasirinkti sveikus produktus ir patiekalus.</p> <p>Klausomasi skaitomų knygelių, vaidinama, žaidžiami loto, žiūrimi filmukai apie žmogui naudingus maisto produktus (duoną, obuolius, pieną, vandenį).</p> <p>Žaidžiant su lėlėmis ar kitus žaidimus rūšiuojami maisto produktai (jų paveikslėlius) į naudingus ir vengtinus.</p> <p>Pasiūloma vaikams apsirengti lengvesniais ar šiltesniais drabužiais. Sušlapusius rūbus, avalynę mokoma pasidžiauti.</p> <p>Prausykloje aprūpinama skystu muilu su dozatoriumi.</p> <p>Primenama, kad reikia taupyti vandenį, paaiškinama, kaip švariai nuplauti muiluotas rankas, teisingai naudotis rankšluosčiu. Žaidžiami rankų plovimo žaidimai.</p> <p>Parūpinama priemonių reikalingų kalimo, siuvimo, dygsniavimo žaidimams.</p> <p>Apsilankoma su vaikais gaisrinėje, policijoje, ligoninėje, autoservise ir t. t.</p> <p>Vaikai skatinami stebėti savo ir kitų taisyklingą laikyseną.</p>
<p><b>UGDYMO(SI) SRITIS. FIZINIS AKTYVUMAS</b></p> <p><i>Vertybines nuostatas.</i> Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.</p>	
<p><b>Gebėjimai</b></p>	<p><b>Ugdymo gairės</b></p>
<p>Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suololeliu, lipa laiptais aukštyn ir žemyn nesilaikydamas už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštavimo.</p> <p>Mina ir vairuoja triratuką.</p> <p>Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnyba, suspaudžia dviem pirštais,</p>	<p>Vaikui siūlomos įvairios žaidybinės situacijos, skatinančios vaikščioti ant pirštų, kulnų, važinėti triratukais, paspirtukais.</p> <p>Sudaromos sąlygos minkyti tešlą, lipdyti iš modelino, plastilino, kirpti nesudėtingas formas, po to priklijuoti jas ant popieriaus.</p> <p>Žaidžiami pirštukų žaidimai.</p> <p>Siūloma žaisti su įvairiomis gamtinėmis medžiagomis: įvairiomis kruopomis, gilėmis, kaštonais.</p> <p>Skatinami žaidimai, kurių metu įvairius daiktus</p>

<p>kočioja tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja.</p>	<p>vaikas gali imti žnyplėmis, pincetu, perdėti iš vieno indo į kitą.</p>
<p>Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais. Bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto. Laipioja lauko įrenginiais. Spiria, meta kamuolį į taikinį iš įvairių padėčių. Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, užsega ir atsega sagas). Įsisupa ir supasi sūpynėmis</p>	<p>Organizuojama veikla, kurios metu atliekami ritminiai judesiai pečiais, galva, mušinėjami, mėtomi kamuoliai, ėjimas keičiamas bėgimu, vaikas turėtų eiti, bėgti, perlpti suolą, pralįsti po kėde ir t.t. Organizuojamos bėgimo estafetės, įvairių šuolių žaidimai, panaudojant įvairias priemones: kaspinus, kamuolius, lankus, lazdas. Žaidžiami žaidimai su išsisukinėjimais, kurių tikslas – ilgiau likti nepagautam. Siūloma vaikams šokinėti per šokdynę, lanką. Siūloma piešti įvairių linijų, pieštuku apvesti daiktus: stiklinę, apverstą lėkštę. Sudaromos sąlygos vaikui žaisti su pipete. Grupėje parūpinama įvairių priemonių (sagų, rutuliukų, karolių), kad vaikas galėtų verti ant siūlo; skalbinių segtukų, kuriuos vaikas stengtųsi paimti segtuką trimis pirštais ir prisegti.</p>
<p>Eina ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu. Išvermingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, bėga suoleliu, įkalnėn/nuokalnėn. Šokinėja ant vienos kojos judėdamas pirmyn, šoka į tolą, į aukštį. Važiuoja dviračiu. Rankos ir pirštų judesius atlieka greičiau, tiksliau, kruopščiau. Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Su kamuoliu atlieka sportinių žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derindamas veiksmus.</p>	<p>Organizuojamos įvairios estafetės, kurių metu vaikai galėtų judėti poroje, ratu, sutartinai su kitais vaikais. Sudaromos sąlygos žaisti žaidimą „Klasės“, šokinėti per gumytę. Pasiūloma vaikams įverti siūlą į adatą, siuvinėti pagal trafaretą ant kartono, kurti įvairius ornamentus, sudygsniuoja nesudėtingus rūbelius lėlėms, maišelius ir kt., nerti vašeliu, daryti kutus. Vaikai aprūpinami priemonėmis, tinkančiomis konkretiems sportiniams žaidimams (krepšinio, futbolo kamuoliais, kėgliais, lazdomis). Organizuojami įvairūs sportiniai žaidimai, kad vaikai galėtų varžytis tarpusavyje.</p>
<b>Komunikavimo kompetencija</b>	
<p><b>UGDYMO(SI) SRITIS. SAKYBINĖ KALBA</b></p> <p><i>Vertybines nuostatas.</i> Nusiteikęs išklausti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba. <i>Esminis gebėjimas.</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.</p>	
<b>Gebėjimai</b>	<b>Ugdymo gairės</b>
<p><i>Klausymas</i> Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba, tarmiškai Pradedama išklausti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. <i>Kalbėjimas</i> Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių</p>	<p>Skaitomi tekstai ne tik literatūrine kalba, bet ir tarmiškai. Atkreipiamas vaiko dėmesys į kita kalba kalbančius aplinkinius. Skatinamas vaikų kalbinis bendravimas įvairiose situacijose. Bendraudant su suaugusiais, skatinama vartoti elementarius mandagumo žodžius. Vaikas skatinamas kalbėti apie dabartinę ir buvusią veiklą, esamus ir buvusius išgyvenimus,</p>

<p>kalbinio etiketo normų. Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius. Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius, taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų. Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžių, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika.</p>	<p>vartojant girdėtus naujus žodžius. Su vaiku stengiamasi kalbėti taisyklingų konstrukcijų sakiniais, taisyklingai tariant gimtosios kalbos garsus, skatinant įvairiuose žodžiuose juos atpažinti. Dažnai kalbama emociinga, ekspresyvia ir vaizdinga kalba. Džiaugiamasi kiekvienu vaiko žodinės kūrybos bandymu, neprieštaraujant, nekritikuojant.</p>
<p><i>Klausymas</i> Klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių), apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius klausosi gyvai, įrašų. Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba. <i>Kalbėjimas</i> Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedami su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais. Kalbėdamas žiūri į akis. Vartoja įvairią techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį. Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveksmius, prielinksnius ir kt.). Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja. Deklamuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus.</p>	<p>Sudaroma galimybė vaikui susipažinti su įvairių žanrų tekstais, pajaušti tekstų stilistinę įvairovę. Skaitomi įvairių žanrų tekstai (pvz.: skelbimai, reklaminės skrajutės, įvairių enciklopedijų tekstai, pasakos ir pan.). Palaikomas kiekvieno vaiko kalbėjimas, rodant susidomėjimą tuo, ką jis kalba, užduodant vaikui atvirus klausimus. Skatinamas vaikas kalbėti apie savo norus, išgyventus įspūdžius, vidinį pasaulį, plečiant jo žodyną, turinant jį įvairiais techniniais terminais. Vaikas skatinamas išgirsti pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. Su atpažintu garsu sugalvoti naujų žodžių. Žaisti žodžiais juos trumpinant, įvairiai jungiant. Skatinami žaisti klausimų-atsakymų, rimavimo reikalaujančius žaidimus. Inicijuojamas eilėraščių, istorijų, pasakų kūrimas, sugalvojant pasakos pradžią ar pabaigą. Kalbant su vaiku vartoti įvairias kalbos dalis (dalyvius, veiksmažodžių laikų įvairovę, įvairius būdvardžių laipsnius, išiktukus, jaustukus ir pan.).</p>
<p><i>Klausymas</i> Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarme. Ugdymo veikloje klausomasi įvairios stilistikos tekstų. Padedant vaikui suvokti pasakojimo turinį, išskiriama ir aptariama pasakojimo eiga. Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą, pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę. Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius. <i>Kalbėjimas</i> Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo</p>	<p>Ugdymo veikloje klausomasi įvairios stilistikos tekstų. Padedama vaikui suvokti pasakojimo turinį, išskiriant ir aptariant pasakojimo eigą. Žaidžiami žaidimai, susiję su pasakojimo tekstu, jį iliustruojant, inscenizuojant. Sudaroma kuo daugiau ir įvairesnių bendravimo situacijų, kurios inicijuoja turiningus vaikų pokalbius apie jiems įdomius daiktus, poelgius, reiškinius, nutikimus, vartojant jiems mažiau girdimus, sudėtingesnės sandaros žodžius. Skatinama klausinėti apie tai, kas jiems įdomu, negirdėta, diskutuoti apie tai tarpusavyje ir su</p>

<p>situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.). Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą, praneša apie tai draugui, grupei draugų, visai grupei.</p> <p>Klausinėja apie tai, kas išgirsta, matyta, sugalvota, pajausta. Pasakoja, kalba apie aplinką, gamtos reiškinius, techniką, įvardydamas įvairias detales, savybes, būsenas, vartodamas naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius.</p> <p>Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis. Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę. Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus. Skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos.</p> <p>Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD). Kuria ir pasakoja įvairius tekstus, mįsles, humoristines istorijas, deklamuoja savo sukurtus kūrinius, žaidžia prasmingais ir beprasmingais žodžiais, bando juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis. Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas.</p>	<p>auklėtoja.</p> <p>Pratinamas vaikas reikiamą informaciją perduoti kitiems.</p> <p>Pasakojama vaikams apie jiems nepažįstamą patirtį, skatinant juos kurti pasakojimus apie nekasdienius, fantastinius nuotykius, personažus, vartojant išgalvotus žodžius, kalbą. Žaidžiami įvairūs garsų keitimo žodžiuose žaidimai (pvz.: „kur – mur, mė – bė, zė – žė“ ir kt.).</p> <p>Dainuojamos ritminės dainelės, skatinančios ieškoti aplinkoje daiktų, kurių pavadinimai prasideda arba baigiasi nurodytu garsu.</p> <p>Kuriama dialogai, inscenizacijos, vaidinimai. Inicijuojami įvairūs vaikų žodžių žaidimai, pasakojimų būdai: spontaniški, atkuriamieji, kūrybiniai, fantastiniai.</p> <p>Išmėginamos kalbinės raiškos priemonės, kuriant dialogus, inscenizuojant, vaidinant. Sudaroma kuo daugiau ir įvairesnių bendravimo situacijų, kurios inicijuoja turiningus vaikų pokalbius apie jiems įdomius daiktus, poelgius, reiškinius, vartojant jiems mažiau girdimus, sudėtingesnės sandaros žodžius.</p>
<b>UGDYMO(SI) SRITIS. RAŠYBINĖ KALBA</b>	
<i>Vertybines nuostatas. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.</i>	
<i>Esminiai gebėjimai. Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.</i>	
<b>Gebėjimai</b>	<b>Ugdymo gairės</b>
<p><i>Skaitymas</i></p> <p>Domisi skaitymu, vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. „Skaito“ knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairioje veikloje.</p> <p><i>Rašymas</i></p> <p>Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis. Kraigalionėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje.</p>	<p>Įvairioje bendravimo aplinkoje vartomi žurnalai, knygos.</p> <p>Skatinami domėtis suaugusiojo skaitomu tekstu suteikiant jam informacijos apie skaitymą. Vaikui užduodami klausimai apie tai, ką „perskaitė“. Atsakymus užrašyti ir jam perskaityti.</p> <p>Skatinama vaiko „perskaitytą“ tekstą iliustruoti. Žiūrint paveikslėlius skatinama apie jį pasakoti, kas ką daro, ką kalba.</p> <p>Turtinama vaiko aplinka įvairiais rašikliais, sudaroma galimybė pažinti kompiuterį.</p> <p>Skatinama keverzonėmis užrašyti savo vardą, pavardę, norus, pasirašinėti po dailės darbais, grupės ar viešoje bibliotekoje atsiimant knygas ir kt.</p> <p>Siūloma verti vardo, pavardės raidžių karolius. Ieškoma aplinkoje žodžių, kuriuose yra vaiko vardo raidės.</p>
Skaitymas	Grupėje kuriama kuo įvairesnė raidžių aplinka. Skaitomi tekstai, kuriuose žaidžiama su kalbos garsais,

<p>Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide.</p> <p>Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką.</p> <p>Supranta kai kurių aplinkoje matomų žodžių prasmę.</p> <p>Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms.</p> <p><i>Rašymas</i></p> <p>Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius.</p> <p>Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniais, žodžiais, raidėmis.</p> <p>Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus.</p> <p>Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis.</p>	<p>kurie atspindi vaiko pažįstamas raides.</p> <p>Nuolat atkreipiamas vaiko dėmesys į aplinkoje esančius užrašus, simbolius, reklaminius užrašus ir pan.</p> <p>Vaikas skatinamas sugalvoti pavadinimus savo sukurtoms knygelėms, nupieštiems piešiniams, darbeliams, nusakyti veikėjų, daiktų, veiksmų savybes būdvardžiais, veiksmažodžiais, jaustukais, išiktukais, dalyviais, prieveiksmiais.</p> <p>Vaikai skatinami kurti rankų darbo knygeles su paslaptinomis dūrelėmis, langeliais, uždengtais paveikslėliais ir kt., sugalvoti rankų darbo knygelėms pavadinimus, tekstus.</p> <p>Skatinama savarankiškai kurti skelbimus, sveikinimus, kvietimus, kopijuoti atskiras raides, žodžius, rašyti savo vardą įvairiais rašikliais, kompiuteriu.</p> <p>Siūloma skaitytas pasakas atvaizduoti įvairiomis raiškos priemonėmis.</p>
<p><i>Skaitymas</i></p> <p>Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais, supranta nesudėtingą jų siužetą, klausinėja. Pradeda suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties.</p> <p>Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį. Pradeda skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Pažįsta parašytą žodį kaip atskirų raidžių junginį. Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui, parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus.</p> <p><i>Rašymas</i></p> <p>Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius.</p> <p>Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Supranta rašymo tikslus.</p>	<p>Grupės knygų kampelis nuolat papildomas įvairių žanrų knygomis, rašytiniais tekstais.</p> <p>Kartu su vaiku skaitomos knygos, analizuojamas teksto veiksmas, aprašyti įvykiai.</p> <p>Skaitant knygeles, atkreipiamas vaiko dėmesys į atskiras raides, žodžius, teksto dėstymą įvairaus žanro knygose.</p> <p>Sudaromos vaiko vardo, jo artimųjų vardų raidžių abėcėlės (t. y., asmeninis vaiko raidžių žodynėlis).</p> <p>Vaikas skatinamas atpažinti artimiausioje aplinkoje esančius įvairius simbolinius ženklus, skaitinėti įvairias trumpas iškasas, kurti žodinius laiškus, telegramas, pranešimus, žinutes, kopijuoti žodžius, raides nuo įvairių pavyzdžių.</p> <p>Vaikams siūloma atskirus žodžius, simbolius ar įdomią informaciją perrašyti ar savarankiškai užrašyti kompiuteriu.</p> <p>Skatinti vaiką kopijuoti reikiamus žodžius, raides, simbolius nuo pavyzdžių.</p>
<b>Pažinimo kompetencija</b>	
<b>UGDYMO(SI) SRITIS. APLINKOS PAŽINIMAS</b>	
<p><i>Vertybines nuostatas.</i> Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.</p> <p><i>Esminiai gebėjimai.</i> Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.</p>	
<b>Gebėjimai</b>	<b>Ugdymo gairės</b>
<p>Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, parduotuvės ir pan.).</p> <p>Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę.</p>	<p>Sudaroma galimybė stebėti augalus ir gyvūnus gamtoje ir namų (ūkio) aplinkoje, klausytis skaitymo apie naminius ir laukinius gyvūnus, dalyvauti juos prižiūrint. Vaikai skatinami kalbėti</p>

<p>Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje.          Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius.          Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus.          Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga, šlapdriba).</p>	<p>apie stebimų gyvūnų ar augalų kūno dalis, išvaizdą, apie tai, ko jiems reikia, kad augtų, kaip juos saugoti, prižiūrėti.          Paaiškinama, kad ne visus augalus galima ragauti, yra nuodingų arba dilginančių.          Skatinama stebėti dienos orus, metų laiką ir gamtos pokyčius, kurie tuo metu vyksta.          Sudaroma galimybė ne tik apie tai kalbėti, bet ir pavaizduoti piešiniu, vaidinimu, dainele, surasti paveikslus knygoje, tyrinėti kaip daiktai juda ir kaip juos pajudinti, pvz., pučiant, traukiant.</p>
<p>Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip naudoti maistui.          Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz.: ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra).          Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą.          Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą.          Samprotauja apie tai, kad gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos.          Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė.          Papasakoja apie tradicines šventes.          Įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upę, kalvą, mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus.          Rodo pagarbą gyvėjai ir negyvėjai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą.          Mokosi rūšiuoti atliekas.</p>	<p>Organizuojamos vaikų išvykos į gamtą (gyvūnai, augalai, grybai, jų požymiai, poreikiai), muziejus (daiktai ir jų istorija), ūkius (naminių gyvūnų priežiūra, kultūrinių augalų auginimas), tėvų darbovietes (profesijos), skiriant jiems nedideles užduotis, ką turėtų pastebėti, ko paklausti.          Grįžus po kelionių skatinami sudėlioti parodėlę grupėje iš rastų įdomių daiktų, gamtinės medžiagos, ją grupuoti pagal požymius (akmenukai, plunksnos) ir k. t.          Vaikams sukuriamos situacijos aiškintis (ragauti), kaip daržovės, vaisiai, uogos vartojami maistui, kuo jie naudingi.          Skatinami išbandyti techniką, kuri padeda tyrinėti judėjimą, pvz.: ratai, skridiniai, magnetai, sūpynės.          Domėtis šeimos tradicijomis, parodyti, kad ir darželyje laikomasi tradicijų, švenčiamos šventės.          Vaikai įtraukiami į pasirengimą šventėms, sudaromos sąlygos dalyvauti, klausytis vaikų idėjų ir padėti jas įgyvendinti, stengiamasi, kad tai būtų tikra šventė, o ne koncertinis pasirodymas.</p>
<p>Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų.          Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai.          Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą.          Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui.          Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius.          Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą.          Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą.          Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (prietaisai, transportas, įrenginiai).          Samprotauja apie tai, kad gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui</p>	<p>Sudaroma vaikams galimybė pažinti gamtinę ir socialinę aplinką, stebint artimiausius objektus, t. y. kraštovaizdžius, augalus, gyvūnus, statinius, paminklus ir kt.          Organizuojamos netolimos išvykos. Pagal galimybes kelijama pėsčiomis ir autobusais.          Kartu su vaikais atliekami nesudėtingi bandymai pvz., tirpinti medžiagas, daiginti sėklas, išardyti nebereikalingus prietaisus ir pan.          Siūloma vaikams tyrinėti žemėlapius, gaublį.          Supažindinami su giminės medžiu.          Organizuojamos ekskursijos į tėvų darbovietes, kviečiami tėveliai papasakoti apie savo profesiją.          Supažindinami vaikai su senoviniais rakandais, leidžiant juos išbandyti, lyginti su dabartine technika.          Švenčiamos tradicinės šventės, stebimi vaizdo įrašai.</p>



<p>reikia darbe, kokios yra profesijos. Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė. Papasakoja apie tradicines šventes. Pradedą jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upe, kalvą, mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus. Rodo pagarbą gyvėjai ir negyvėjai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą. Mokosi rūšiuoti atliekas.</p>	<p>Stebimi, analizuojami įvairūs gamtos reiškiniai. Skiriamos užduotėles vaikui stebėti žvaigždes žiemą ryte einant į darželį ir pasakoti. Supažindinami su atliekų panaudojimo galimybėmis ir skatinami daryti įvairius darbelius, panaudojant antrines žaliavas. Organizuojamos parodos „Antrasis daiktų gyvenimas“, kviečiami atstovai, galintys vaikams papasakoti apie atliekų rūšiavimą ir jų perdirbimą.</p>
<b>UGDYMO(SI) SRITIS. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS</b>	
<p><i>Vertybines nuostatas.</i> Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas. <i>Esminiai gebėjimai.</i> Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.</p>	
<b>Gebėjimai</b>	<b>Ugdymo gairės</b>
<p><i>Skaičiavimas</i> Pradedą skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supranta, kad prie daiktų pridėdant po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja. Pradedą vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras...) Žaisdami vartoja sąvokas „pirmas“, „antras“ (pvz., sako: „Aš bėgsiu pirmas, tu bėgsi antras. Aš atėjau į darželį pirmas, o tu – po manęs!“). Teatralizuoti daineles, pasakas, kuriose veikėjai ką nors dalijasi (pvz.: meškučiai iš pasakos „Du godūs meškučiai“ gali dalytis iš popieriaus iškirptą sūrį). <i>Matavimas</i> Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus. Statydamas, konstruodamas, komponuodamas, grupuodamas pradeda atsižvelgti į daikto formą, dydį, spalvą. Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan. Už save didesnius daiktus vadina dideliais, o mažesnius – mažais. Pradedą skirti dešinę ir kairę savo kūno puses,</p>	<p>Naudojami paveikslėliai, kuriuose pavaizduoti 1–3 daiktai ar dvi trys 1–3 daiktų grupės. Atkreipiamas dėmesys, koks daiktų skaičius grupėje, klausiami „Kiek?“ „Ar daiktų yra po lygiai?“ ir pan. Žaidžiami su vaiku žaidimai, kurie susieti su skaičiais. Teatralizuojamos dainelės, pasakos, kuriose veikėjai ką nors dalijasi. Mokoma apibūdinti erdvės objektus, nurodant į juos panašius iš kasdienės aplinkos ir vartojant tokius palyginimus kaip: „panašus į Rubiko kubą“, „apvalus kaip kamuolys“, „tokios pat formos kaip skardinė“ ir pan. Formuojamas supratimas, kad figūros forma nepriklauso nuo jos spalvos ir dydžio. Leidžiama vaikui manipuliuoti daiktais, stebėti kitus, kaip jie komponuoja įvairius daiktus, eksperimentuoti. Pasiūloma žaisti lego. Prašoma palyginti kasdienėje aplinkoje pasitaikančių daiktų ilgį, aukštį, masę, storį, plotį ir t. t., juos dedant vieną prie kito, kilnojant. Formuojamas supratimas, kad daikto (pvz.: virvutės) ilgis, masė nesikeičia, daiktą (virvutę) suraičius ar sulenkus. Žaidžiama judrius žaidimus, kai reikia pasirinkti teisingą kryptį savo kūno atžvilgiu. Kalbama apie tai, ką vaikas kasdien daro ryte, dieną, vakare, naktį. Vaikščiojant, žaidžiant gamtoje, atkreipiamas dėmesys į metų laikams būdingus požymius.</p>

<p>kūno priekį, nugarą. Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) vartoja žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn. Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius.</p>	
<p><i>Matavimas</i> Skiria trikampę, stačiakampę formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus. Kalbėdamas apie spalvą, vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“. Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. Palygindamas daiktų dydžius, naudojami sąlyginiai matavimai (trečiu daiktu). Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis. Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai.</p>	<p>Pasiūloma vaikui dalyvauti žaidimuose, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojami du trys skirtingi judesiai ar garsų elementai, kur vaikas turėtų keisti savo ar daikto padėtį erdvėje ar daryti ką nors tam tikra seka (pvz., žaidimai „Trečias bėga“, „Daryk taip, kaip Jurgelis daro“; žaidimas, kai nutilus muzikai ar suplojus kaskart pasakoma, kaip kitaip vaikai turi pasielgti: susigrupuoti – sustoti po du, susėsti į du ratukus, parodyti 4 pirštukus ir pan. Žaidžiami stalo žaidimai. Siūloma karpyti, piešti, spalvinti trikampius, stačiakampius. Iš įvairių formų detalių ar piešiant (spalvinant) figūras, kuriamos aplikacijos ornamentai, šventinė atributika. Vaikas skatinamas naudoti sąlyginį matavimą (trečią daiktą) daiktų dydžiams palyginti (pvz. matuoti pėdomis, žingsniais).</p>
<p><i>Skaičiavimas</i> Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10. Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dviem, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis. Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais. <i>Matavimas</i> Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą. Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu).</p>	<p>Skatinamas vaiko noras sužinoti, pažinti, kuo daugiau išmokyti. Leidžiama pasirinkti vaikui įdomius ir suprantamus stalo žaidimus, dalomąją medžiagą, taip pat veiklą, kurioje dalyvaudamas jis galėtų lavinti savo mąstymą ir skaičiavimo įgūdžius, formuoti svarbius tolimesniam matematikos mokymuisi vaizdinius. Skatinama vaiką aiškinti kitiems savo mintis, idėjas apie atliekamus skaičiavimus. Kalbėdamas vaikas geriau pajunta skirtumą tarp to, ką jis mano, ir to, ką jis sako. Mokoma vaiką kuo įvairesnėse aplinkose pastebėti įvairius sekų sudarymo būdus ir pasiūlyti kuo įvairesnės veiklos, kuria vaikas galėtų išbandyti matytus ir paties sugalvotus sekų sudarymo būdus.</p>
<b>UGDYMO(SI) SRITIS. TYRINĖJIMAS</b>	
<p><i>Vertybines nuostatas.</i> Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja. <i>Esminiai gebėjimai.</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p>	
<p><b>Gebėjimai</b></p>	<p><b>Ugdymo gairės</b></p>
<p>Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko.</p>	<p>Grupės aplinka kuriama taip, kad vaikams būtų prieinamos įvairios medžiagos ir priemonės, kuriomis pasinaudodami galėtų inicijuoti</p>

<p>Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz.: plaukia ar skęsta, rieda ar su kasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito ar ne.</p>	<p>kryptingą iškilusios problemos sprendimo veiklą, patys sugalvoti problemų ir su pasitenkinimu ieškoti jų sprendimo būdų. Skatinami nebijoti bandyti ir klysti ieškant savo iškeltų problemų sprendimų, pasinaudoti ankstesniu patyrimu ir juo remiantis bandyti naujus sprendimo kelius.</p>
<p>Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz.: ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti). Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslingumą (pvz.: kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos). Paaškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus.</p>	<p>Vaikai skatinami stebėti ir apibūdinti daiktų, medžiagų, gyvosios gamtos objektų savybes ir bruožus, piešti ar konstruoti įsivaizduojamus daiktus. Sudaroma galimybė suskaičiuoti, prognozuoti, pvz.: į kiek dalių reikės padalyti tortą, po kiek saldinių imti, kad visi gautų po lygiai. Skatinama pasitelkti simbolius, palyginti, atkartoti, numatyti situacijas, nukreipti savo dėmesį į ką nors kita ar atkreipti dėmesį dabar. Skatinama paaiškinti savo pasirinkimus ir logiškai juos pagrįsti. Stebėdami tinkamas knygas, paveikslėlius, plakatus, žemėlapius, mokysis pagrįsti savo požiūrį, supratimą.</p>
<p>Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami. Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti. Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse. Aktyviai tyrinėdami aplinką demonstruoja vis didėjančią kūno kontrolę, tinkamai pasitelkia visus pojūčius, savo galimybėms išplėsti pasitelkia įrankius ir kitas priemones (pvz.: lupą, mikroskopą). Su suaugusiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultata, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, išradimai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus. Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo yra panašus į savo artimuosius, kuo skiriasi nuo jų.</p>	<p>Sudaromos sąlygos ir skatinama tyrinėti gamtos ir socialinės aplinkos objektus, jų kaitą, savybes. Siūloma atlikti nesudėtingus bandymus, stebėti prietaisų veikimą. Vykdoma projektinė veikla, skirta ilgalaikiams stebėjimams (pvz.: stebėti augalo augimą). Vaikai mokomi fiksuoti pastebėjimus, pildyti lenteles ir pan. Grupėje turėti mikroskopą ir kitus galimus prietaisus, skirtus tyrinėti, mokyti ir skatinti vaikus jais savarankiškai naudotis. Vaikai skatinami, kad jie patys ieškotų atsakymų į iškilusius klausimus knygoje, internete, jeigu mato, kad nepavyksta, pasiklaustų suaugusiųjų, kurie gali padėti. Palygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tikslingai grupuoja ir klasifikuoja.</p>
<b>UGDYMO(SI) SRITIS. PROBLEMŲ SPRENDIMAS</b>	
<p><i>Vertybines nuostatas.</i> Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti. <i>Esminiai gebėjimai.</i> Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</p>	
<b>Gebėjimai</b>	<b>Ugdymo gairės</b>
Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, problema.	Komentuojami vaikų taikyti problemų sprendimo būdai ir jų pasekmės, kad vaikai geriau suprastų, kodėl pavyko

<p>Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus. Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>įveikti sunkumus. Vaikams susidūrus su problema, skatinami juos prisiminti, kokius panašios problemos sprendimo būdus jie taikė anksčiau. Vaikai drąsinami kartu ieškoti išeities iš susidariusios probleminės situacijos.</p>
<p>Retsykiais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus. Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių. Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Siūlomos vaikams sudėtingos veiklos, drąsinama jų imtis, drąsiai bandyti, eksperimentuoti, tartis su kitais. Skaitomi kūriniai apie įvairius žmonių ketinimus, poelgius ir jų pasekmes. Kai vaikai susiduria su problema, paprašoma visų pagalvoti, ką galima daryti toje situacijoje. Padedama vaikams geriau suprasti kiekvieno pasiūlyto sprendimo pasekmes.</p>
<p>Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė. Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų. Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities, arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Vaikams užduodami atvirieji klausimai, padedantys apmąstyti problemą: Kas atsitiko? Kaip tu jautiesi? Kaip jaučiasi kiti? Vaikui susidūrus su problema, klausama: Ką tu darei? Ar tai padėjo įveikti problemą? Ką dar galima daryti? Ar tai padės įveikti problemą? Siūloma vaikams probleminių užduočių, kurias turėtų įveikti jie patys.</p>

### Meninė kompetencija

#### UGDYMO(SI) SRITIS. MENINĖ RAIŠKA

*Vertybines nuostatas.* Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.

*Esminiai gebėjimai.* Spontaniškai ir savitai reiškia išpūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.

#### Gebėjimai

##### *Muzika*

Klausydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokalius ir instrumentinius kūrinius, judesiais emociškai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina.

Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškaus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas.

Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau).

Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus judesius: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir už parankių. Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui.

Improvizuoja skanduodamas, plodamas, trepsėdamas stuksendamas, spontaniškai kuria ritmiškus, melodinius motyvus savo vardui,

#### Ugdymo gairės

Klausomasi su vaikais muzikos kūrinių, gamtos garsų ir juos tyrinėjama pasikalbant, pasakojant, aptariant.

Dainuojamos su vaikais trumpos, aiškaus ritmo, siauro diapazono liaudies bei originalios kūrybos dainos, jos imituojamos judesiais.

Sudaroma galimybė vaikams žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius atliekant nesudėtingus judesius – eiti, bėgti rateliu, suktis po vieną ir už parankių, mojuoti, ploti ir t. t.

Pasirūpinama, kad vaikams netrūktų įvairių vaikiškų muzikos instrumentų groti bei jų garsams tyrinėti. Padedant tėvams, atnešama į grupę įvairių medžiagų iš gamtos (pvz., akmenukų, kankorėžių, gilių, šakelių ir kt.) kartu su vaikais pasigaminama namų darbo muzikos instrumentų.

Skatinama vaikus improvizuoti, kurti balsu ir judesiais melodinius motyvus savo vardui, žodžiams.

Pastebima ir įvertinama vaikų bandymus kurti savo dainas, ritmus, melodijas, pasiūloma

<p>žodžiams.</p> <p><i>Šokis</i> Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų– keturių natūralių judesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius.</p> <p><i>Žaidimai ir vaidyba</i> Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja.</p> <p>Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikėją vaizduojančius judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas.</p> <p><i>Vizualinė raiška</i> Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris darbo eigoje dažnai kinta, „pasimeta“.</p> <p>Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacija, mimika. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas. Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas.</p>	<p>spontaniškai kurti patiems.</p> <p>Parūpinama žaidimams tikrų daiktų: virtuvės, kirpyklos, statybų reikmenų. Parodoma kur yra ir kaip galima žaisti su stalo teatro pirštinėmis lėlėmis. Paskatinama aprenkti lėles savo sumanytais veikėjais, kuriamos situacijos pagal girdėtas pasakas, matytus filmukus.</p> <p>Pamačius aktorių parodytą spektaklį darželyje, siūloma vaikams patiems pažaisti teatrą. Drauge su vaiku žaidžiami rateliai, parodomi judesiai, veiksmai, paaiškinama, kas jais vaizduojama, skatinama juos kartoti.</p> <p>Nekoreguojama vaiko emocinė raiška (nereikalaujama iš vaiko tam tikros emocinės išraiškos).</p> <p>Nelyginama vaiko išraiškos su kito vaiko ar vaikų. Džiaugiamasi kiekvieno vaiko pastangomis, atradimais. Stebima vaiko raiška ir kūryba, padedama realizuoti idėjas ir sumanymus.</p> <p>Skatinama žaismingai eksperimentuoti linijomis, spalvomis, formomis (pvz., klausant išraiškingo auklėtojo pasakojimo ant smėlio ar dažais padengto plastiko bandyti taip, kaip pavyksta, pavaizduoti piktą, šokančią, šokinėjančią liniją.</p> <p>Padedama vaikams suprasti, kad iš įvairių medžiagų, buities ir gamybos atliekų galima sukurti originalių, gražių darbėlių Kalėdoms, Velykoms, Mamos dienai ir kt.</p>
<p><i>Muzika</i> Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniui. Savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius. Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius.</p> <p>Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą. Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje (grupėje, kieme ir kt.). Stengiasi tiksliau intonuoti, taisyklingiau artikuliuoti, stovėti, kvėpuoti.</p> <p>Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus.</p> <p><i>Šokis</i> Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius, paprastų žingsnių (paprastasis, aukštas</p>	<p>Sudaromos sąlygos vaikams klausytis ne tik vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų, bet ir gyvos muzikos, pakviečiant į darželį profesionalius muzikantus.</p> <p>Vaikai skatinami išsakyti savo nuomonę po matyto koncerto, muzikinio spektaklio, pramogos ar vakaronės. Dainuojamos su vaikais vienbalsės ir dialoginės dainos.</p> <p>Skatinama dainuoti individualiai išmėginant, kaip skamba balsas grupėje, salėje, lauke ir kitur. Skatinama dainuoti atliekant įvairius darbus, piešiant, einant pasivaikščioti.</p> <p>Pasirūpinama, kad vaikams netrūktų muzikos instrumentų, žaislų, buities daiktų, savo gamybos instrumentų, su kuriais jie galėtų groti, pritari dainoms, šokiams, muzikiniams žaidimams.</p> <p>Drauge su vaikais kuriami ritmai, melodijos ketureiliams, mįslėms, patarlėms balsu ar muzikos instrumentu.</p> <p>Vaikai paskatinami kurti judesius rateliui, žaidimui. Pasidžiaugiama, vaikai pagiriami už jų originalumą, drąsą, norą kurti.</p>

<p>paprastasis, stangrus, pritupiamasis) autorinius ir penkių–šešių natūralių judesių (bėga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius.</p> <p>Šoka improvizuotai kurdamas penkių–šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką, išreiškdamas aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvūnus).</p> <p><i>Vaidyba</i></p> <p>Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas.</p> <p>Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis.</p> <p><i>Vizualinė raiška</i></p> <p>Savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales.</p> <p>Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino. Kuria pagal išankstinį sumanymą, kuris procese gali kisti.</p> <p>Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų. Fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis.</p>	<p>Drauge su vaikais šokama paprastus savo forma, t. y. sukamuosius ratelius.</p> <p>Pasekus ar paskaičius pasaką, pažiūrėjus vaidinimą, paskatinama patiems vaidinti.</p> <p>Parodoma, kaip galima judėti ir kalbėti –intonuoti pagal tipiškus veikėjo bruožus, tempo ritmą.</p> <p>Stebimi vaikų vaidinimai stengiantis suprasti, palankiai vertinti.</p> <p>Parodoma, kaip galima keisti kostiumus, dekoracijas.</p> <p>Drauge žaidžiami muzikiniai žaidimai ir rateliai, parodoma ir skatinama laisvai, savaip kartoti veiksmus.</p> <p>Vaikas įtraukiamas į dekoracijų, kostiumų kūrimą ir išdėstymą. Klausama jo nuomonės, atsižvelgiama į sumanymus.</p> <p>Turtinama vaiko patirtis, gausinant įspūdžius, kad vaiko kūrybinė raiška nebūtų skurdi, pvz.: tyrinėjama artimiausia aplinka, dalyvaujama renginiuose, stebimi meno kūriniai, žmonių ir gyvūnų gyvenimas.</p> <p>Mokomasi vaizduoti žmogaus judesius, tyrinėjamos kūno galimybės (bandoma lankstyti, šokinėti, suktis), stebimi kitų judesiai (šokėjų, sportininkų).</p> <p>Sudaromos sąlygos kurti, reikšti savo potyrius, įspūdžius neįprastomis sąlygomis ir priemonėmis, (pvz. piešiant gamtoje, ant asfalto, šaligatvio plytelių, smėlio, šlapio sulamdyto popieriaus, laikraščio, piešti plunksna, kitu teptuko galu, pagaliuku).</p> <p>Padedama vaikui išsaugoti kompiuterine grafika sukurtus vaizdus, skatinti apie juos pasakoti, sugalvoti pavadinimus.</p>
<p><i>Muzika</i></p> <p>Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius įspūdžius.</p> <p>Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus.</p> <p>Įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus.</p> <p>Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja.</p> <p>Dainuoja trumpas daineles kanonu, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą.</p> <p>Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2–3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius.</p> <p>Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu</p>	<p>Sudaromos vaikams sąlygos klausytis įvairių epochų, kultūrų ir stiliaus muzikos. Klausytis tylos, triukšmo, lyginti jų skirtumus.</p> <p>Dainuojamos su vaikais įvairaus turinio dainos ir skatinama jie dainuoti visur, kur įmanoma: grupėje, lauke, dirbant, bendraujant, žaidžiant.</p> <p>Vaikai pamokomi dvibalsio dainavimo, dainuojant trumputes daineles kanonu.</p> <p>Pasirūpinama, kad grupėje vaikai turėtų muzikos instrumentų, spalvotų natų, muzikos įrašų, klausymosi aparatūrą, video įrašų apie žymius muzikantus ir jų muzikavimą.</p> <p>Vaikai paskatinami groti muzikos instrumentais orkestre, išsirinkti dirigentą, kuris diriguotų orkestrui. Vaikai pamokomi sekti dirigento judesius, kad jie kartu galėtų pradėti ir baigti kūrinėlį.</p> <p>Žaidžiama su vaikais kompozitorius, skatinant kurti melodijas tekstams, knygų iliustracijoms, paveikslams, trumpoms pasakėlėms.</p>

<p>kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui.</p> <p><i>Šokis</i> Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelius, grandinėles), paprastųjų ir bėgamųjų (paprastasis bėgamasis, aukštas bėgamasis, liaunas, smulkus bėgamasis) žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius. Šoka improvizuotai kurdamas septynių–aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreiškdamas erdvės (aukštai – žemai) ir laiko (greitai – lėtai) elementus.</p> <p><i>Vaidyba</i> Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocines būsenas. Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką.</p> <p><i>Vizualinė raiška</i> Detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. Vaizdus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus. Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.</p>	<p>Mokoma dalį teksto dainuoti, dalį kalbėti, pratinantis dainuoti „kaip operetėje“.</p> <p>Su vaikais žaidžiami muzikiniai dialogai, vietoje kalbos dainuojant.</p> <p>Atliekami, parenkami nesudėtingos struktūros folkloriniai žaidimai, rateliai.</p> <p>Naudojama ir kitų tautų folklorinė medžiaga, ypač jei grupėje yra vaikų iš mišrių šeimų.</p> <p>Siūloma vaikams stebėti gamtą gyvai, ieškoti idėjų kuriant savo judesių sekas.</p> <p>Vaikus skatinami žaisti – vaidinti trumpas improvizacijas pagal literatūrinius, muzikinius, pačių vaikų išgalvotus siužetus.</p> <p>Pasiūloma naudoti įvairius suneštus butaforinius daiktus, parodyti, kaip tie patys daiktai gali būti panaudoti įvairiems tikslams.</p> <p>Žaidžiami muzikiniai žaidimai ir einami rateliai, sudaromos sąlygos vaikams išgyventi pasitenkinimą, reikšti savo norus ir jausmus pagal skirtingas to paties siužeto situacijas.</p> <p>Organizuojamos išvykos stebėti tautodailės, taikomiosios dekoratyvinės ir vaizduojamosios dailės, šiuolaikinio meno (instaliacijų, skulptūrų, fotografijų ir kt.) kūrinius, menininkų kūrybos procesą artimoje aplinkoje, muziejuose.</p> <p>Ugdoma vaiko vaizduotė, skatinant įsiziūrėti bei apibūdinti, kokia gali būti ir ką gali „kalbėti“ linija (ji gali būti rami, aštri, virpanti, gali šokinėti, suktis, gali tyliai ir garsiai skambėti, gali pasakyti apie skirtingus kvapus – rožės ar česnako), spalva gali skleisti šilumą ar šaltį.</p> <p>Palaikomas unikalus vaiko gebėjimas vaizdu išreikšti jutiminę patirtį (garsų, kvapų, skonio ir kt.). Suteikiama galimybė vaikams kurti ornamentus, vaizdus, dekoruoti audinius, daiktus grafiniais ženklais ir simboliais (skaičiais, raidėmis).</p>
<b>UGDYMO(SI) SRITIS. ESTETINIS SUVOKIMAS</b>	
<p><i>Vertybines nuostatas.</i> Domisi, gėrasi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.</p> <p><i>Esminiai gebėjimai.</i> Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.</p>	
<p>Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti. Skirtingai reaguoja (ramiai ar emocingai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką.</p>	<p>Sudaroma galimybė vaikams dalyvauti muzikinėje veikloje ir mokykloje vykstančiuose renginiuose.</p> <p>Atkreipiamas dėmesys, kai vaikas sako, kad nori gražiai ką nors daryti, palaikomas vaiko noras, pasidžiaugiama, pagiriama.</p> <p>Įsiklausoma į vaiko klausimus ir, paaiškinama apie ką bus vaidinimas.</p> <p>Atkreipiamas vaiko dėmesys į pabaigą, paklausama, kokia ji – laiminga ar liūdna?</p> <p>Pasikalbama, kokius potyrius pavyko papasakoti piešiniu, naudojant vienokias ar kitokias dailės raiškos priemones.</p> <p>Kasdienėje veikloje kalbant su vaikais nuolat vartojami žodžiai</p>

	„džiaugiuosi tavo piešinėliu, puikiai atrodai, gražiai pasielgei“, kad vaikai galėtų išgirsti ir pradėti suprasti, kas yra gražu.
Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrisi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais. Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. Dalijasi išpūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo. Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinių, dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbelį, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus.	Paprastai ir vaikams suprantamai atskleidžiamas muzikos kūrinių grožis. Vaikai skatinami savo žaidimuose vaidinti muzikantus, šokėjus, dainininkus, vaizduojant, kad jie yra scenoje, dainuoja su mikrofonu ar groja muzikos instrumentu. Kartu su vaikais žiūrimi lėlių ir dramos vaidinimai, klausomasi vaidinimų įrašų, žiūrimi animaciniai filmukai. Skatinama stebėti menininkų kūrybos procesą bei patiems kartu kurti, nes estetinį suvokimą ir jautrumą vaikas geriausiai ugdo veikdamas, kurdamas, apie tai kalbėdamas, aiškindamas. Sudominama vaikus patrauklia ir malonia veikla paties auklėtojo ir kitų kūrybos pavyzdžiais, pasakojama apie savo kūrybinius sumanymus. Gamta yra pats stipriausias estetinio ugdymo šaltinis, todėl vaikai skatinami įvairiausiais būdais pamatyti, pajusti kasdien atsiveriantį vis naują grožį. Nuolat ugdomas vaikų estetinis skonis, atkreipiant dėmesį į kasdien vaiko aplinkoje esančius daiktus, drabužių puošybą, kitų bei pačių vaikų sukurtą tvarkingą ir gražią aplinką.
Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrisi ir grožisi savo menine kūryba. Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu. Pasakoja išpūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilusius vaidinius. Plačiau papasakoja, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė.	Sudaromos sąlygos vaikams dalyvauti ar stebėti kuo daugiau ir įvairesnių muzikinių, vaidybinių renginių, koncertų, lankyti parodose, muziejuose, šventėse. Pasikalbama apie patirtus išpūdžius, pasidalijama savo mintimis, emocijomis, pasidžiaugiama pastebėtu grožiu. Užduodami atviri klausimai. Žiūrimi lėlių ir dramos vaidinimai, klausomasi jų įrašų, žiūrimi animaciniai filmukai. Skatinama geranoriškai vertinti kitų saviraiškos ir kūrybos bandymus, išsakyti savo ir gerbti kitų nuomonę. Palaikomas džiaugsmas. Sudaromos sąlygos suprasti aplinkos grožio svarbą ir jį vertinti, patiems dalyvauti jį puoselėjant. Pratinama gražiai elgtis viešose vietose. Skatinama suprasti ir atskirti, kokia išvaizda gali būti pavadinta gražia, akcentuojant tai, ką patys gali padaryti, kad atrodytų gražiai.

## V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Ugdymo pažangos vertinimo paskirtis – kaupti informaciją apie vaiko patirtį, pasiekimus, pažangą, gerinti vaikų ugdymo(si) proceso kokybę nuo trejų iki šešerių metų.

Vaikų pasiekimų vertinimas, grindžiamas aiškiais, vaikams ir jų tėvams žinomais kriterijais, susietais vaikui būtinų kompetencijų ugdymu (socialinė, komunikavimo, sveikatos, pažinimo, meninė) pagal pasiekimų žingsnius arba pagal individualias ikimokyklinio ugdymo programas vaikams, turintiems specialiuosius ugdymosi poreikius.

Pasiekimų ir pažangos vertinimas vykdomas panaudojant šiuos metodus ir būdus: vaiko veiklos ir elgesio stebėjimas natūralioje kasdienėje veikloje, pokalbis su vaiku, vaiko veiklos ir kūrybos darbų analizė, garso, vaizdo įrašai, vaiko pasakojimai, pokalbiai su vaiko tėvais (globėjais), anketinės



apklausos ir tėvų atsiliepimai. Vertinimo metu gauta informacija kaupiama ir fiksuojama vaiko Aplanke.

Vertindami vaiko ugdymo pasiekimus ir pažangą siekiame: pažinti vaiką kaip individualybę, išsiaiškinti vaiko poreikius ir galimybes, nustatyti vaiko pasiekimų lygį ir jo daromą pažangą, padrašinti vaiką, pačiam suprasti, kas jam sekasi gerai, o kur reikalinga suaugusiojo pagalba.

Vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimas atliekamas pagal kompetencijas (pažinimo, socialinė, sveikatos, komunikavimo, meninė), nustatant vaiko pasiekimų žingsnius ir išskiriant silpniau išreikštus gebėjimus. Su vertinimo rezultatais supažindinami tėvai (globėjai). Pasiekimų vertinimas vykdomas du kartus per metus pirmasis vertinimas ikimokyklinio amžiaus vaikams vykdomas nuo einamųjų metų rugsėjo 1 d. iki spalio 31 dienos. Antrasis pasiekimų vertinimas iki gegužės 15 dienos. Naujai pradėjusiam lankyti grupę vaikui vertinimas vykdomas po 1 mėnesio adaptacinio laikotarpio. Tarpiniai vaikų pasiekimų vertinimai yra atliekami, jei išryškėjo didelės ugdymo(si) spragos. Informacija apie vaiko pasiekimus pateikiama ugdytinių tėvams individualių pokalbių, konsultacijų metu. Vertinant vaiko pasiekimus, laikomasi konfidencialumo principo.

Vaiko pasiekimai ir pažanga fiksuojami, naudojantis metodiniu leidiniu „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas“, kuriame išdėstyta aštuoniolika ikimokyklinio amžiaus vaiko pasiekimų sričių su vertybinėmis nuostatomis ir esminiais gebėjimais.

Visi vaiko pažangos ir pasiekimų duomenys ir kita informacija, susijusi su vaiko pažanga ir pasiekimais, fiksuojama ir saugoma aplanke „Vaiko pasiekimų ir pažangos aplanke“. Vaiko aplanke kaupiami stebėjimų aprašai, vaiko dailės ir kiti darbeliai, pačių vaikų mintys, įdomūs posakiai, vaiko pomėgių aprašymai, įdomūs klausimai, nuotraukos, pedagogų vertinimas apie vaiko pasiekimus, atrinkta vaiko pažangą ir pasiekimus rodanti informacija.

Vaikų ugdymo pasiekimų rezultatai apibendrinami mokytojų tarybos posėdžiuose, kuriuose numatomos tolimesnės gairės, ugdymo veiklos tobulinimas.

Ugdymo pasiekimų vertinimo vykdytojai ir dalyviai: pedagogai, tėvai, vadovai.

## VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Adaškevičienė E. Vaikų sveikatos ugdymas. Pedagoginiai aspektai. Vilnius: Lietuvos sporto informacijos centras, 1999.
  2. Ankstyvojo amžiaus vaikų žaidimai. Kaunas: Šviesa, 1990.
  3. Ankstyvojo ugdymo vadovas. (O. Monkevičienė ir autorių grupė). Vilnius: Minklės leidyba, 2001.
  4. Artyn vaiko 1. Knyga auklėtojoms, studentams, dėstytojams ir tėvams. Vilnius, 1997.
  5. Artyn vaiko 2. Knyga auklėtojoms, studentams, dėstytojams ir tėvams. Vilnius, 1998.
  6. Bitinas B. Ugdymo filosofija. Vilnius: Enciklopedija, 2000.
  7. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Ikimokyklinis amžius. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2004.
  8. Grabauskienė A. Gerumo mokyklėlė. Ir vaikams, ir tėvams, ir pedagogams. Vilnius: Viltiga, 2000.
  9. Grinevičienė N. Vaikystės žaidimai. Kaunas: Šviesa, 2002.
  10. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2016 m.
  11. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2015 m.
  12. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. Vilnius: Leidybos centras, 1993.
  13. Ikimokyklinukas. Vaikų pasaulis. Kaunas: Šviesa, 1982.
  14. Katinienė A. Vaiko muzikinės kultūros ugdymas darželyje. Vilnius: Kronta, 1998.
  15. Labanauskienė A. Vaikų kalbos skatinimas. Kaunas: UAB Judex, 2003.
  16. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2006.
  17. Monkevičienė O. Vėrinėlis I dalis. Knyga auklėtojais. Vilnius: Leidybos centras, 1995.
  18. Narvydaitė D. Piešimo mokymas ikimokykliniame amžiuje. Kaunas: Šviesa, 1983.
  19. Petrauskienė A., Zaborskis A. Aukime sveiki. Kaunas: Farmacija, 2000.
  20. Prasmingas dialogas su ugdytinių tėvais – vaiko sėkmingos socializacijos prielaida. Šiauliai: Lucilijus, 2005.
  21. Sveikos gyvensenos ugdymas ikimokyklinėse įstaigose. Pedagogų profesinio rengimo centras. Vilnius: Akritas, 2002
  22. Vaiko teisių konvencija. Vilnius: vaikų teisių informacijos ir konsultavimo centras, 1996.
  23. Vaikų darželio programa. Vėrinėlis. Vilnius: Leidybos centras, 1993.
  24. Verseckienė O., Marcinkas F., ir kt. Po tėviškės dangum. Etinio ugdymo gairės. Lietuvos švietimo ir mokslo ministerijos leidybos centras, Almanachas „Tautodailė“, 1995.
  25. Žaliuok, Tėviškėle. Ekologinis-aplinkosauginis ugdymas darželyje. Šiauliai, 2003.
  26. [www.lrs.lt](http://www.lrs.lt)
  27. [www.smm.lt](http://www.smm.lt)
-